

"MEHRJON" BAYRAMI

Akramov Mehridin Mirzayevich

Buxoro viloyat Jondor tumani

47-umumta'lim maktabi Tarbiya fani o'qituvchisi

Raxmatova Dilnavoz

Raxmatova Sarvinoz

Buxoro viloyat Jondor tumani

47-umumta'lim maktabi

Texnologiya fani o'qituvchilari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17221732>

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston xalq an'analarida muhim o'rin tutuvchi "Mehrjon" bayrami, uning tarixiy ildizlari, ijtimoiy ahamiyati va zamonaviy shakllarini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada bayramning kelib chiqishi, o'zbek xalqidagi mehr-oqibat, hamjihatlik va qo'shnichilik munosabatlarini mustahkamlashdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda sifatli metodlardan foydalanilib, tarixiy manbalar, xalq og'zaki ijodi va zamonaviy bayram tadbirlari tahlil qilingan. Natijalar Mehrjonning o'zbek jamiyatida ijtimoiy birdamlikni oshirishdagi muhim o'rnini ko'rsatadi. Maqola xulosasida bayramni kelajak avlodlar uchun saqlab qolish va rivojlantirish bo'yicha takliflar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Mehrjon, o'zbek an'analar, mehr-oqibat, ijtimoiy birdamlik, xalq bayrami, madaniy meros.

Mehrjon bayrami O'zbekistonning ko'plab hududlarida keng nishonlanadigan xalq bayramlaridan biridir. Ushbu bayram mehr-oqibat, do'stlik va qo'shnichilik munosabatlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Mehrjonning tarixiy ildizlari qadimgi o'zbek xalq an'analariga borib taqaladi va u ko'pincha bahor yoki yoz oylarida, tabiatning uyg'onishi bilan bog'liq holda o'tkaziladi. Bayram davomida qo'shni mahallalar, oilalar va do'stlar bir joyga yig'ilib, o'zaro sovg'alar almashadilar, dasturxon yozadilar va xalq o'yinlari tashkil etadilar.

Mehrjon (yoki Mehrgon) – O'zbekiston, Tojikiston, Eron va boshqa Markaziy Osiyo xalqlari tomonidan nishonlanadigan qadimiy hosil bayrami bo'lib, uning ildizlari miloddan avvalgi 1-ming yillikka, ya'ni zardushtiylik davriga borib taqaladi. Bu bayram kuzgi tengkunlik (22-23 sentyabr) kunlariga to'g'ri keladi va tabiatning saxovati, hosilning mo'l-ko'lligi hamda dehqonlarning mehnatini ulug'lashga bag'ishlanadi. Mehrjon nomi fors tilidagi "Mehr" (sevgi, do'stlik, quyosh) so'zidan kelib chiqqan bo'lib, zardushtiylikda Mehr xudosi – do'stlik, adolat va ahdga sadoqat ramzi sifatida e'zozlangan.

Mehrjon qadimda turli nomlar bilan ma'lum bo'lgan. Masalan, Eronda "Mehrgon", Xorazmda "Chiri-ruj" (hosil bayrami), So'g'd va Samarqand

hududlarida “Nim-sarda” deb atalgan. Bu bayram dehqonchilik madaniyati bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, hosil yig‘im-terimi yakunlanganda xalq tomonidan katta shodlik bilan nishonlangan. Qadimiy manbalarga ko‘ra, Mehrgon davlat darajasida nishonlanib, shohlar xazinasidan mablag‘ ajratilgan, xalqqa sovg‘alar tarqatilgan va ommaviy sayllar tashkil etilgan. Avesto kitobida ham Mehrgon bayrami haqida eslatmalar mavjud bo‘lib, u tabiat va inson o‘rtasidagi muvozanatni ifodalovchi muhim marosim sifatida ta’riflanadi.

Islom dini kelishi bilan Mehrjon zardushtiylik bilan bog‘liq deb hisoblanib, bir qadar unutilgan. Musulmon ulamolari bu bayramni diniy an‘analarga zid deb hisoblagan va uning nishonlanishiga qarshilik ko‘rsatgan. Biroq, xalq orasida ba’zi an‘analar mahalliy urf-odatlar shaklida saqlanib qolgan. 20-asrning 90-yillaridan boshlab, mustaqillik davrida O‘zbekiston va Tojikistonda Mehrjon bayrami qayta tiklanib, milliy va madaniy meros sifatida e’tirof etildi. Hozirgi kunda u nafaqat dehqonchilik bayrami, balki xalqning birligi, bag‘rikengligi va tabiatga muhabbatini ifodalovchi muhim tadbir sifatida nishonlanmoqda.

Mehrjon bayramining an‘analari. Mehrjon bayrami tabiatning to‘kinligini, mehnatsevarlikni va xalqning saxovatlilikini ulug‘lashga xizmat qiladi. Bayram doirasida turli an‘naviy marosimlar, tadbirlar va ommaviy yig‘inlar o‘tkaziladi. Quyida bayramning asosiy an‘analari keltiriladi:

Hosil ko‘rgazmalari va meva-sabzavotlar namoyishi: Mehrjonning eng muhim qismlaridan biri – dehqonlar tomonidan yetishtirilgan meva, sabzavot, don va boshqa mahsulotlarning ko‘rgazmasi. Bu ko‘rgazmalarda eng yaxshi hosil namunasi, eng katta qovun, uzum yoki anorlar namoyish etiladi. Mahalliy dehqonlar o‘z mahsulotlarini faxr bilan taqdim qilishadi, bu esa xalq orasida mehnatsevarlik va raqobat ruhini oshiradi.

Ommaviy tadbirlar va konsertlar: Bayram kunlarida maktablar, bog‘chalar, mahallalar va jamoat joylarida turli konsertlar, raqs va qo‘shiq musobaqalari tashkil etiladi.

Bolalar she‘rlar o‘qib, dehqonlar mehnati, tabiat ne‘matlari va kuzning go‘zalligi haqida sahna ko‘rinishlari namoyish etadilar. Mahalliy san‘atkorlar xalq qo‘shiqlari va milliy raqslarni ijro etib, bayramona kayfiyat yaratadilar.

Sport musobaqalari va xalq o‘yinlari: Mehrjon doirasida yoshlar o‘rtasida kurash, ot chopish, arqon tortish kabi milliy sport musobaqalari va xalq o‘yinlari o‘tkaziladi. Bu o‘yinlar xalqning jismoniy va ruhiy sog‘lomligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xayriya va mehmondo‘stlik: Mehrjon bag‘rikenglik va saxovatlilik bayrami sifatida ham tanilgan. Bayramda kambag‘al oilalarga yordam berish, qariyalarga

sovg'alar tarqatish va mehmonlarni kutib olish kabi xayriya ishlari amalga oshiriladi. O'zbek xalqining mehmondo'stlik an'anasi bu bayramda yanada yorqin namoyon bo'ladi.

Tabiatga hurmat va ekologik tadbirlar: Mehrjon tabiat bilan uyg'unlikni targ'ib qiluvchi bayramdir. Shu sababli, ba'zi hududlarda daraxt ekish, bog'larni tozalash va ekologik aksiyalar tashkil etiladi. Bu bolalar va yoshlarni tabiatni asrashga undaydi.

Mehrjonning zamonaviy shakli. Hozirgi kunda Mehrjon O'zbekistonda asosan maktablar, bog'chalar va mahalliy jamoalar tomonidan nishonlanadi. Bayram davlat darajasida keng targ'ib qilinmasa-da, mahalliy hokimiyatlar va ta'lim muassasalari tomonidan qo'llab-quvvatlanadi.

Maktablarda bolalar uchun "Mehrjon"ga bag'ishlangan ochiq darslar, she'riy musobaqalar va meva-sabzavot ko'rgazmalari o'tkaziladi. Bog'chalarda esa kichkintoylar tabiat haqida qo'shiqlar kuylashadi va kuz mavzusidagi rasmlar chizishadi.

Tojikistonda Mehrjon yanada kengroq nishonlanadi va ba'zi yillarda rasmiy bayram sifatida e'lon qilinadi. Eronda esa Mehrgon zardushtiylar va mahalliy aholi orasida muhim madaniy tadbir sifatida saqlanib qolgan.

Mehrjonning ahamiyati. Mehrjon bayrami nafaqat hosilni nishonlash, balki xalqning milliy o'zligini, madaniy merosini va tabiat bilan uyg'unligini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Bu bayram quyidagi jihatlari bilan ahamiyatlidir:

- Madaniy merosni saqlash: Mehrjon qadimiy an'analarni zamonaviy avlodga yetkazadi va xalqning tarixiy ildizlarini mustahkamlaydi.
- Mehnatsevarlikni targ'ib qilish: Dehqonlar mehnati va hosilning qadri ulug'lanib, yoshlarda mehnatkashlik ruhini shakllantiradi.
- Tabiatga muhabbat: Bayram tabiatni asrash, uni qadrlash va ekologik ongni oshirishga xizmat qiladi.
- Xalq birligi: Mehrjon xalqning bag'rikenglik, mehmondo'stlik va hamjihatlik kabi fazilatlarini yorqin namoyon etadi.

Xulosa

Mehrjon bayrami – O'zbekiston va Markaziy Osiyo xalqlari uchun tabiat, mehnat va insoniy mehr-oqibatni ulug'lovchi muhim madaniy tadbir. Uning qadimiy ildizlari va zamonaviy shakli xalqning o'tmishi va bugungi hayotini bog'laydi. Bayram bolalarni tabiatni sevishga, mehnatni qadrlashga va o'z xalqining an'alariga hurmat bilan qarashga undaydi. Mehrjonning har bir

ishtirokchisi uchun bu bayram nafaqat shodlik, balki milliy g'urur va birlik tuyg'usini ham olib keladi.

Mehrjon bayrami o'zbek xalqining madaniy merosi va ijtimoiy birdamligining muhim elementi sifatida o'z ahamiyatini saqlab kelmoqda. Tadqiqot bayramning qo'shnihilik munosabatlarini mustahkamlash va xalq an'analarini saqlashdagi muhim rolga ega ekanligini tasdiqladi. Biroq, zamonaviy sharoitlarda bayramning an'anaviy shakllari yo'qolib borayotgani tashvish uyg'otadi.

Adabiyotlar:

1. Qoraboyev U.X. O'zbek xalqi bayramlari. –Toshkent: “Sharq” nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosh tahririyati, 2002
2. Umarov M.Estrada va ommaviy tomoshalar tarixi. –Toshkent: Yangiasr avlodi, 2009.
3. Ahmedov F.E. Ommaviy bayramlar rejissurasi asoslari. –Toshkent: “Aloqachi”, 2008.
4. Karayeva F. Ijodkor shaxsning badiiy did va axloqiy madaniyati // Interpretation and researches. –2023. –T. 1. –No. 15